

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Вучэбна-метадычнае аб'яднанне вышэйшых навучальных устаноў
Рэспублікі Беларусь па адукацыі ў галіне культуры і мастацтваў

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы намеснік
Міністра адукацыі
Рэспублікі Беларусь

_____ А.І.Жук
“ ___ ” _____ 2010 г.
Рэгістрацыйны № ТД- ____ / тып.

АЎТАМАТЫЗАВАНЫЯ
БІБЛІЯТЭЧНА-ІНФАРМАЦЫЙНЫЯ
СІСТЭМЫ

Тыпавая вучэбная праграма
для вышэйшых навучальных устаноў
па спецыяльнасці 1-23 01 11 – Бібліятэказнаўства і бібліяграфія
(па напрамках)

УЗГОДНЕНА

Начальнік упраўлення
навучальных устаноў і кадраў
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
_____ Н.Ю.Шмакава
“ ___ ” _____ 2009 г.

Старшыня Вучэбна-метадычнага
аб'яднання вышэйшых навучальных
устаноў Рэспублікі Беларусь
па адукацыі ў галіне культуры
і мастацтваў
_____ Б.У.Святлоў
“ ___ ” _____ 2009 г.

УЗГОДНЕНА

Начальнік упраўлення вышэйшай
і сярэдняй спецыяльнай адукацыі
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь
_____ Ю.І.Міксюк
“ ___ ” _____ 2010 г.

Рэктар Дзяржаўнай установы
адукацыі “Рэспубліканскі
інстытут вышэйшай школы”
_____ М.І.Дзямчук
“ ___ ” _____ 2010 г.

Эксперт-нормакантралёр

_____ 2010 г.

Складальнік

М.А.Яцэвіч, дэкан факультэта інфармацыйна-дакументных камунікацый, прафесар кафедры інфармацыйных рэсурсаў установы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, кандыдат педагагічных навук, дацэнт

Рэцэнзенты:

вучоны савет Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Я.Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі;

Р.С.Матульскі, дырэктар дзяржаўнай установы “Нацыянальная бібліятэка Беларусі”, доктар педагагічных навук, прафесар

Рэкамендавана да зацвярджэння ў якасці тыпавой:

кафедрай інфармацыйных рэсурсаў установы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў” (пратакол № 10 ад 20.05.2009 г.);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў” (пратакол № 7 ад 09.06.2009 г.);

навукова-метадычным саветам па культуры, бібліятэказнаўстве, бібліяграфіі Вучэбна-метадычнага аб’яднання вышэйшых навучальных устаноў Рэспублікі Беларусь па адукацыі ў галіне культуры і мастацтваў (пратакол № 5 ад 26.06.2009 г.)

Адказны за рэдакцыю *І.В.Смяян*

Адказны за выпуск *М.А.Яцэвіч*

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

“Аўтаматызаваныя бібліятэчна-інфармацыйныя сістэмы” – адна з асноўных агульнапрафесійных дысцыплін, якая забяспечвае агульнатэарэтычную і практычную базу падрыхтоўкі бібліятэчных спецыялістаў вышэйшай кваліфікацыі. Яе вывучэнне абумоўлена шырокім укараненнем у практыку работы бібліятэк сучасных інфармацыйных тэхналогій і неабходнасцю набывання будучымі супрацоўнікамі адпаведных ведаў і ўменняў.

Асноўнай мэтай названай дысцыпліны з’яўляецца вывучэнне студэнтамі тэарэтычных асноў аўтаматызацыі бібліятэк і аўтаматызаваных бібліятэчна-інфармацыйных сістэм (АБІС), а таксама авалоданне практычнымі навыкамі іх эксплуатацыі і падтрымкі.

Дысцыпліна складаецца з чатырох раздзелаў.

У першым раздзеле “Тэарэтычныя асновы АБІС” бібліятэка разглядаецца як аб’ект аўтаматызацыі, а аўтаматызаваныя бібліятэчна-інфармацыйныя сістэмы як яе вынік. Асноўная ўвага звяртаецца на сутнасць, класіфікацыю і прынцыпы пабудовы гэтых сістэм, іх жыццёвы цыкл, а таксама на арганізацыйна-функцыянальную структуру.

У другім раздзеле “Сродкі забеспячэння АБІС” разглядаецца інфармацыйнае, лінгвістычнае, праграмае, тэхнічнае, эрганамічнае і кадравое забеспячэнне: склад, патрабаванні, асаблівасці стварэння, выкарыстання, укаранення, падтрымкі ў рабочым стане і інш.

Трэці раздзел “Сеткавыя тэхналогіі АБІС” прысвечаны вывучэнню лакальных, карпаратыўных бібліятэчных камп’ютэрных сетак, а таксама Internet-тэхналогій АБІС. Вялікая ўвага надаецца тэхналогіям электронных бібліятэк і электроннай дастаўцы дакументаў.

У чацвёртым раздзеле “Рынак праграмнага забеспячэння АБІС” вывучаюцца асноўныя тэндэнцыі развіцця сусветнага рынку АБІС, пастаўшчыкі і ўмовы іх паставак, пасрэднікі, цанавая палітыка, праблемы ўласнасці і ліцэнзавання. Асаблівая ўвага надаецца праблемам выбару сістэм: ацэнцы рэальных патрэб і магчымасцей бібліятэкі; метадам даследавання якасці праграмных сродкаў і абсталявання; вывучэнню

“жыццяздольнасці” распрацоўшчыка (пастаўшчыка) сістэмы і яго гарантый; падрыхтоўцы неабходнай дакументацыі.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен *ведаць*:

- тэрмінасістэму, стан і праблемы аўтаматызацыі бібліятэк;

- сутнасць АБІС і іх класіфікацыю;

- прынцыпы пабудовы АБІС;

- арганізацыйна-функцыянальную структуру розных АБІС;

- жыццёвы цыкл АБІС;

- сродкі забеспячэння сістэмы;

- сеткавыя тэхналогіі АБІС (электронныя бібліятэкі і электронную дастаўку дакументаў);

- рынак прыкладнога праграмнага забеспячэння АБІС і праблемы яго выбару.

Студэнт павінен *умець*:

- прадстаўляць бібліятэку як аб’ект аўтаматызацыі;

- распрацоўваць структуры баз даных;

- будаваць і ўводзіць у АБІС разнастайныя сродкі інфармацыйнага і лінгвістычнага забеспячэння;

- працаваць у асяроддзі дзеючых АБІС і сетак;

- выкарыстоўваць web-інтэрфейс АБІС;

- распрацоўваць структуру і выкарыстоўваць сайты бібліятэк;

- ажыццяўляць выбар сродкаў інфармацыйнага, лінгвістычнага і прыкладнога праграмнага забеспячэння АБІС.

У адпаведнасці з адукацыйным стандартам на вывучэнне дысцыпліны “Аўтаматызаваныя бібліятэчна-інфармацыйныя сістэмы” адводзіцца 200 гадзін, з іх 110 гадзін аўдыторных. Прадугледжваецца правядзенне лекцыйных, семінарскіх і лабараторных заняткаў, а таксама самастойнай работы студэнтаў. Узровень ведаў і ўменняў студэнтаў на працягу выкладання дысцыпліны кантралюецца пры дапамозе разнастайных формаў (тэстаў, кантрольных работ, выканання практычных заданняў, вусных апытанняў).

Дысцыпліну рэкамендавана вывучаць на працягу двух семестраў і заканчваць вывучэнне экзаменам.

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

Раздзелы і тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін			
	усяго	лекцыі	семінары	лабарат.
Уводзіны	1	1		
Раздзел I. Тэарэтычныя асновы АБІС				
<i>Тэма 1.</i> Аўтаматызацыя бібліятэк і АБІС	2	2		
<i>Тэма 2.</i> Бібліятэка як аб'ект аўтаматызацыі	6	2		4
<i>Тэма 3.</i> Прынцыпы пабудовы АБІС	4	2	2	
<i>Тэма 4.</i> Жыццёвы цыкл АБІС	4	4		
<i>Тэма 5.</i> Арганізацыйна-функцыянальная структура АБІС	11	3	2	6
Раздзел II. Сродкі забеспячэння АБІС				
<i>Тэма 6.</i> Інфармацыйнае забеспячэнне	16	6		10
<i>Тэма 7.</i> Лінгвістычнае забеспячэнне	16	6	2	8
<i>Тэма 8.</i> Праграмнае забеспячэнне	2	2		
<i>Тэма 9.</i> Тэхнічнае забеспячэнне	2	2		
<i>Тэма 10.</i> Арганізацыйна-кадравае і эрганамічнае забеспячэнне	4	2	2	
Раздзел III. Сеткавыя тэхналогіі АБІС				
<i>Тэма 11.</i> Лакальныя бібліятэчныя камп'ютэрныя сеткі	6	2		4
<i>Тэма 12.</i> Карпаратыўныя бібліятэчныя камп'ютэрныя сеткі	4	4		
<i>Тэма 13.</i> Internet-тэхналогіі АБІС	16	4		12
<i>Тэма 14.</i> Электронныя бібліятэкі і электронная дастаўка дакументаў як падсістэмы АБІС	10	4	2	4
Раздзел IV. Рынак праграмнага забеспячэння АБІС				
<i>Тэма 15.</i> Структура рынку праграмнага забеспячэння АБІС	2	2		
<i>Тэма 16.</i> Праблемы выбару прыкладнага праграмнага забеспячэння АБІС	4	2	2	
Разам...	110	50	12	48

ЗМЕСТ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Уводзіны

Мэта дысцыпліны і яе задачы. Месца дысцыпліны ў сістэме прафесійнай падрыхтоўкі студэнтаў, сувязь з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі. Структура дысцыпліны.

Асноўныя аўдыторныя заняткі і формы пазааўдыторнай работы пры вывучэнні дысцыпліны. Вучэбна-метадычнае забеспячэнне. Арганізацыя самастойнай работы студэнтаў. Характарыстыка асноўных крыніц па дысцыпліне. Формы бягучага, праежкавага і выніковага кантролю.

Раздел I. Тэарэтычныя асновы АБІС

Тэма 1. Аўтаматызацыя бібліятэк і АБІС

Паняцце аўтаматызацыі бібліятэк. Мэты, задачы, змест, маштабнасць аўтаматызацыі бібліятэк. Стан аўтаматызацыі ў бібліятэках Беларусі і іншых краінах свету: параўнальны аналіз.

АБІС як вынік аўтаматызацыі бібліятэкі. Вызначэнне АБІС як разнастайнасці АІС. АБІС як складаны арганізацыйна-тэхналагічны комплекс.

Сродкі забеспячэння АБІС: агульная характарыстыка. Класіфікацыя АБІС.

Тэма 2. Бібліятэка як аб'ект аўтаматызацыі

Кампанентная структура бібліятэкі і АБІС. Тыпізацыя бібліятэк як аб'ектаў аўтаматызацыі. Сістэмны падыход да аўтаматызацыі бібліятэчна-інфармацыйных працэсаў. Паняцце бібліятэчна-інфармацыйных працэсаў, падпрацэсаў, аперацый, стадый, якія падвяргаюцца аўтаматызацыі. Асноўныя тэхналагічныя бібліятэчныя працэсы ў аўтаматызаваным рэжыме: камплектаванне, апрацоўка (каталагізацыя), захоўванне, інфармацыйна-бібліяграфічнае абслугоўванне, бібліятэчнае абслугоўванне. Працэсы кіравання бібліятэкай.

Мадэліраванне як метады аналізу і выбару параметраў будучай АБІС. Віды мадэляў структурызацыі бібліятэкі і бібліятэчна-інфармацыйных працэсаў як сістэмы. Тэхналагічная дакументацыя: пааперацыйныя схемы, тэхналагічныя карты, тэхналагічныя інструкцыі.

Тэма 3. Прынцыпы пабудовы АБІС

Аналіз існуючых поглядаў на прынцыпы пабудовы аўтаматызаваных сістэм. Базавыя прынцыпы распрацоўкі новых, удасканалення функцыянуемых ці ўкаранення ўжо існуючых АБІС. Прынцып ідэнтычнасці і яго рэалізацыя ў тыпізацыі практных рашэнняў. Прынцып пераймальнасці. Адкрытасць АБІС. Прынцып інтэграванасці і яго праяўленне ў аднаразовай апрацоўцы інфармацыі, карпаратыўнасці і сеткавай інтэграцыі. Прынцып сумяшчальнасці. Апаратная (тэхнічная), інфармацыйная і праграмная сумяшчальнасць у АБІС. Прынцып адаптыўнасці. Пашырэнне, маштабіруемасць і мабільнасць (гнуткасць) АБІС. Прынцып кіравання і маніторынгу.

Тэма 4. Жыццёвы цыкл АБІС

Паняцце “жыццёвы цыкл” аўтаматызаваных сістэм. Комплекс дзяржаўных стандартаў на аўтаматызаваныя сістэмы. Стадыі і этапы іх стварэння і ўкаранення.

Праектаванне АБІС. Фарміраванне патрабаванняў да будучай сістэмы. Перадпраектнае даследаванне бібліятэкі як аб’екта аўтаматызацыі. Распрацоўка канцэпцыі АБІС. Распрацоўка тэхнічнага задання. Эскізнае праектаванне. Тэхнічнае праектаванне. Рабочае праектаванне і распрацоўка рабочай дакументацыі.

Увод АБІС у дзеянне. Падрыхтоўка бібліятэкі да ўводу сістэмы ў дзеянне. Падрыхтоўка персаналу. Камплектацыя сістэмы праграмна-тэхнічным комплексам і інфармацыйна-лінгвістычным забеспячэннем. Мантажныя работы. Пусканаладачныя работы. Правядзенне папярэдніх выпрабаванняў. Правядзенне вопытнай эксплуатацыі. Прыёмачныя іспыты.

Суправаджэнне АБІС. Выкананне работ у адпаведнасці з гарантыйнымі абавязкамі. Паслягарантыйнае абслугоўванне.

Адміністраванне АБІС. Санкцыяніраванне доступу і абарона інфармацыі ў сістэме.

Змена пакалення АБІС у бібліятэцы.

Тэма 5. Арганізацыйна-функцыянальная структура АБІС

Паняцце арганізацыйна-функцыянальнай структуры і архітэктуры АБІС, іх узаемасувязь.

Функцыянальная структура АБІС. Функцыянальныя падсістэмы. Службовыя, сістэмныя і карыстальніцкія падсістэмы. Функцыянальныя задачы.

Аўтаматызаваныя рабочыя месцы (АРМ) як асноўны спосаб рэалізацыі функцыянальных падсістэм і задач аўтаматызацыі працы бібліятэчнага работніка. АРМы і праграмныя модулі, іх суадносіны. Віды праграмных модуляў. Крытэрыі распрацоўкі аўтаматызаваных рабочых месцаў. Класіфікацыя АРМаў па функцыянальным прызначэнні і месцы выкарыстання.

Тэхналагічныя магчымасці найбольш распаўсюджаных АРМаў: "Камплектатар", "Каталагізатар", "Чытач", "Кнігавыдача", "Адміністратар".

Раздзел II. Сродкі забеспячэння АБІС

Тэма 6. Інфармацыйнае забеспячэнне

Склад і роля інфармацыйнага забеспячэння (ІЗ) АБІС. Віды інфармацыі, якія цыркулююць у АБІС.

Фарматы АБІС. Структура фарматаў: даныя, палі, запісы, файлы, базы і банкі даных. Віды фарматаў. Камунікатыўныя фарматы.

Фармат BELMARC: прызначэнне, прынцыпы пабудовы. Спецыяльныя абазначэнні і структура бібліяграфічнага запісу ў фармаце BELMARC: маркёр запісу, даведнік, палі і падпалі даных, сімвалы-раздзяляльнікі. Методыка запаўнення фармату. Тэхналогія ўводу бібліяграфічных запісаў у фармаце BELMARC у АБІС.

Базы даных, якія выкарыстоўваюцца ў АБІС: віды, асаблівасці і структура.

Патрабаванні да інфармацыйнага забеспячэння АБІС.

Тэма 7. Лінгвістычнае забеспячэнне

Прызначэнне лінгвістычнага забеспячэння (ЛЗ). Сродкі лінгвістычнага забеспячэння АБІС. Мова апрацоўкі бібліятэчна-бібліяграфічных даных. Класіфікацыйныя мовы. Дэскрыптарныя мовы і інфармацыйна-пошукавыя тэзаўрусы. Аб'ектна-прыметавыя мовы. Мовы арфаграфічнага кантролю і транслітэрацыі. Мовы запытаў і маніпуліравання данымі.

Мова аўтарытэтных/нарматыўных файлаў. Склад аўтарытэтных файлаў. Міжнародныя і нацыянальныя службы аўтарытэтных файлаў. Фарміраванне банка аўтарытэтных файлаў.

Рынак баз даных асобных сродкаў ЛЗ. Характарыстыка лінгвістычнага забеспячэння найбольш распаўсюджаных АБІС.

Тэхналогія фарміравання і выкарыстання лінгвістычнага забеспячэння ў сістэме. Сродкі падтрымкі ЛЗ. Патрабаванні да лінгвістычнага забеспячэння АБІС.

Тэма 8. Праграмнае забеспячэнне

Агульнае (стандартнае) праграмнае забеспячэнне (ПЗ). Аперацыйныя сістэмы, сістэмы кіравання базамі даных (СКБД) і сервісныя праграмы (утыліты), якія выкарыстоўваюцца ў АБІС, іх віды.

Мовы праграмавання для АБІС: агульная характарыстыка. Сеткавае праграмнае забеспячэнне АБІС. Сістэмы кіравання базамі даных АБІС: прызначэнне, структура, арганізацыя. Характарыстыка СКБД, якія выкарыстоўваюцца ў АБІС: MS-SQL, Oracle, Sybase, CDS/ISIS і інш.

Прыкладнае праграмнае забеспячэнне АБІС. Пакеты прыкладных праграм (ППП): агульная характарыстыка.

Праграмная дакументацыя. Патрабаванні да праграмнага забеспячэння АБІС.

Тэма 9. Тэхнічнае забеспячэнне

Камп'ютэрныя і перыферычныя ўстройства. Віды працэсараў, манітораў, прынтэраў, сканераў, мадэмаў, якія выкарыстоўваюцца ў АБІС.

Сеткавае абсталяванне АБІС. Сродкі мультымедыя. Тэхнічнае абслугоўванне АБІС.

Выбар і патрабаванні да тэхнічнага забеспячэння АБІС.

Тэма 10. Арганізацыйна-кадравае і эрганамічнае забеспячэнне

Паняцце арганізацыйна-кадравага забеспячэння. Склад персаналу АБІС. Адміністратары БД. Сістэмныя адміністратары. Сістэмныя аналітыкі. Праграмісты. Інжынеры-электронікі. Аператары ПЭВМ. Намеснікі дырэктараў бібліятэк па інфармацыйных тэхналогіях, загадчыкі аддзелаў аўтаматы-

зацыі. Іх функцыянальныя абавязкі. Дакументацыя, якая рэгламентуе работу персаналу ў аўтаматызаванай бібліятэчна-інфармацыйнай сістэме.

Структура і арганізацыя работы аддзелаў аўтаматызацыі бібліятэк. Палажэнні аб аддзелах.

Падрыхтоўка кадраў для АБІС.

Паняцце эрганомікі АБІС. Арганізацыя працоўных месцаў карыстальнікаў АБІС. Умовы работы з персанальнымі камп'ютэрамі. Камп'ютэрныя сіндромы. Санітарныя і гігіенічныя патрабаванні. Мікраклімат у бібліятэцы (тэмпература, вентыляцыя, асвятленне) і яго ўздзеянне на функцыянаванне АБІС.

Раздел III. Сеткавыя тэхналогіі АБІС

Тэма 11. Лакальныя бібліятэчныя камп'ютэрныя сеткі

Паняцце і віды сеткавых тэхналогій АБІС, патрабаванні да іх.

Прызначэнне і асаблівасці лакальных АБІС. Кампаненты лакальных бібліятэчных камп'ютэрных сетак (ЛБКС). Інфармацыйныя працэсы, якія ажыццяўляюцца ў ЛБКС. Тэхналогія функцыянавання лакальных бібліятэчных камп'ютэрных сетак.

Асноўныя падыходы да класіфікацыі ЛБКС. Лакальныя бібліятэчныя камп'ютэрныя сеткі па архітэктуры пабудовы, іх прызначэнне і асаблівасці. Сервер баз даных і сервер дадаткаў. Кліенцкая частка ЛБКС. Характарыстыка архітэктур асобных АБІС.

Лакальныя бібліятэчныя камп'ютэрныя сеткі па тапалогіі (канфігурацыі) сеткавых спалучэнняў: "шына", "кальцо", "зорка", "дрэва". ЛБКС па відах рэалізацыі пабудовы, колькасці выкарыстоўваемых ПЭВМ, арганізацыі перадачы інфармацыі, тыпе выкарыстоўваемых сродкаў, спосабе кіраўніцтва і інш. Сеткі тыпу Ethernet.

Метады перадачы паведамленняў у лакальныя бібліятэчныя камп'ютэрныя сеткі.

Тэма 12. Карпаратыўныя бібліятэчныя камп'ютэрныя сеткі

Паняцце карпаратыўных (размеркавальных) бібліятэчных камп'ютэрных сетак (КБКС). Карпаратыўныя бібліятэчныя

парталы. КБКС тыпу Intranet. Іх асноўныя віды і тэхналогія функцыянавання. Internet як адзін з асноўных сродкаў рэалізацыі Intranet.

Пракаолы перадачы даных у КБКС. Пракаол Z39.50.

Функцыянаванне АБІС у карпаратыўным рэжыме работы. Тэхналогія карпаратыўнай каталагізацыі і рэтраканверсіі каталогаў, электроннай дастаўкі дакументаў, экспарту/імпарту інфармацыі.

Зводны электронны каталог як адна з асноўных падсістэм карпаратыўнай бібліятэчнай камп'ютэрнай сеткі.

Фарматы і канвертары для інфармацыйнага ўзаемадзеяння ў карпаратыўнай бібліятэчнай сетцы.

Карпаратыўныя бібліятэчныя камп'ютэрныя сеткі ЗША і Заходняй Еўропы, краін СНД.

Стан і праблемы стварэння карпаратыўных бібліятэчных сетак у Беларусі.

Кансорцыумы як арганізацыйная структура КБКС. Класіфікацыя бібліятэчных кансорцыумаў па розных прыметах. Тэхналогія стварэння кансорцыума. Буйнейшыя кансорцыумы свету. Бібліятэчныя кансорцыумы ў Рэспубліцы Беларусь.

Інфармацыйныя камп'ютэрныя сеткі Беларусі, месца і роля ў іх АБІС.

Тэма 13. Internet-тэхналогіі АБІС

Internet як камунікацыйнае асяроддзе інфармацыйнага ўзаемадзеяння і кааперацыі бібліятэк і ўваходжання іх у сусветную інфармацыйную інфраструктуру.

Web-шлюзы ў АБІС. Спосабы падключэння АБІС да Internet. Бібліятэчныя Internet-комплексы: прызначэнне і арганізацыя. Бібліятэчныя парталы.

Спецыяльныя пракаолы перадачы і атрымання даных у Internet, іх прызначэнне і асаблівасці выкарыстання ў АБІС. Сервісы Internet, іх сутнасць і выкарыстанне ў асяродзі АБІС. Электронная пошта і яе разнастайнасці: сістэма дастаўкі паведамленняў, тэлеканферэнцыі, камп'ютэрная тэлефанія, www (world wide web).

Адрасы (сайты) бібліятэчных web-сервераў, іх змест і асаблівасці. Тэхналогія стварэння web-сайтаў. Браўзеры для прагляду старонак бібліятэчных web-сервераў.

Пошук інфармацыі ў Internet з выкарыстаннем web-інтэрфейса АБІС. Даведнікі бібліятэк па інфармацыйных рэсурсах Internet.

Стратэгія і тэхналогія простага і складанага пошуку бібліяграфічнай і фактаграфічнай інфармацыі ў "сусветнай павуціне". Глобальныя і даведачныя пошукавыя сістэмы (машыны). Тыпы інфармацыйных запытаў, якія можна выканаць з іх дапамогай. Сістэма ОРАС для пошуку бібліяграфічнай інфармацыі ў электронных каталогах. Пошук па сайтах бібліятэк.

Тэма 14. Электронныя бібліятэкі і электронная дастаўка дакументаў як падсістэмы АБІС

Паняцце і перавагі электронных бібліятэк (ЭБ). Класіфікацыя ЭБ. Статычныя і дынамічныя электронныя бібліятэкі: асаблівасці іх камплектавання. Спосабы стварэння электронных бібліятэк. Тэхналогія алічбоўкі дакументаў. Прынцыпы арганізацыйна-функцыянальнай пабудовы электронных бібліятэк як падсістэм АБІС. Арганізацыйна-тэхналагічнае забеспячэнне работ па стварэнні кантэнта электронных бібліятэк у АБІС. Патрабаванні да праграмна-тэхнічнага комплексу АБІС пры стварэнні электронных бібліятэк.

Нацыянальныя і міжнародныя праекты ЭБ. Электронная бібліятэка "Памяць Беларусі". Узаемадзеянне бібліятэк і выдавецтваў пры стварэнні электронных бібліятэк.

Паняцце электроннай дастаўкі дакументаў (ЭДД). Электронная дастаўка дакументаў і міжбібліятэчны абанемент. Тэхналогія электроннай дастаўкі дакументаў у АБІС. Арганізацыя ЭДД у бібліятэцы. Буйнейшыя службы ЭДД свету.

Аўтарскае права і электронная дастаўка дакументаў.

Раздел IV. Рынак праграмнага забеспячэння АБІС

Тэма 15. Структура рынку праграмнага забеспячэння АБІС

Рынак праграмнага забеспячэння (ПЗ) як сегмент інфармацыйнага рынку. Асноўныя тэндэнцыі развіцця сусветнага рынку праграмнага забеспячэння АБІС. Пастаўшчыкі сістэм. Пасрэднікі. Умовы паставак. Цанавая палітыка.

Праблемы ліцэнзавання і аховы правоў уласнасці на ПЗ АБІС.

Асацыяцыі (клубы) карыстальнікаў сістэм.

Рынак праграмнага забеспячэння АБІС эканамічна развітых краін свету: ЗША, Вялікабрытаніі, Францыі, Нідэрландаў, Ізраіля і інш. Праграмнае забеспячэнне АБІС дзяржаў СНД. Рынак праграмнага забеспячэння АБІС Беларусі.

Методыка вывучэння рынку ПЗ АБІС і апаратных сродкаў да сістэм.

Тэма 16. Праблемы выбару прыкладнага праграмнага забеспячэння АБІС

Працэдура выбару сістэмы. Ацэнка рэальных патрэб і магчымасцей бібліятэкі. Фарміраванне пераліку патрабаванняў да АБІС. Улік патрабаванняў і галінова-рэгіянальных асаблівасцей карыстальнікаў.

Ацэнка якасці і выбар праграмных сродкаў і абсталявання. Формы даследавання якасці праграмнага забеспячэння АБІС. Вывучэнне "жыццяздольнасці" распрацоўшчыка (пастаўшчыка) сістэмы, гарантыі.

Вывучэнне магчымасцей карпаратыўнага набыцця праграмнага забеспячэння АБІС. Цанавыя скідкі. Арганізацыя тэндара. Умовы паставак, навучанне і суправаджэнне сістэмы. Падрыхтоўка дакументацыі і заключэнне дагавора на пастаўку.

ІНФАРМАЦЫЙНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

Аб інфарматызацыі: закон Рэспублікі Беларусь ад 6.09.95 г. // Ведамасці Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. - 1995. - № 33. - С. 3–15.

Государственная программа информатизации Республики Беларусь на 2003–2005 годы и на перспективу до 2010 года "Электронная Беларусь": постановление Совмина Республики Беларусь от 27.12.2002 г.// Нацыянальны рэестр прававых актаў Рэспублікі Беларусь. - 2003. - № 3. - С. 89.

Алешин, Л.И. Автоматизация в библиотеке: учеб.пособие / Л.И.Алешин. - М.: Изд-во МГУКИ, 2001. - Ч. 1. - 172 с. Ч. 2. - 144 с.

Бойченко, А.В. Нормативно-техническая база АБИС / А.В.Бойченко, В.В.Васильчиков, А.Г.Кожевников // Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса: материалы конф. "Крым – 2008". - М.: ГПНТБ России, 2008. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2008/disk/proceeding.html>. - Загл. с экрана.

Воройский, Ф.С. Корпоративные автоматизированные библиотечно-информационные системы: состояние, принципы построения и перспективы развития: анализ. обзор / Ф.С.Воройский, Я.Л.Шрайберг. - М.: [Б. и.], 2003. - 129 с.

Воройский, Ф.С. Основные принципы организационно-функционального построения электронных библиотек как подсистем АБИС// Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества: материалы конф. "Крым – 2007". - М.: ГПНТБ России, 2007. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2007/cd/proceeding.html>. - Загл. с экрана.

Воройский, Ф.С. Основы проектирования автоматизированных библиотечно-информационных систем / Ф.С.Воройский. - Изд. 2-е, доп. и перераб. - М.: Физматлит, 2007. - 521 с.: ил. 25; табл. 19.

Воройский, Ф.С. Развитие электронных библиотек как подсистем АБИС: перспективное направление автоматизации

библиотек // Информационные технологии, компьютерные системы и издательская продукция для библиотек: докл. и тез. докл. Междунар. конф. “LIBCOM – 2006”. – М.: ГПНТБ России, 2006. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/libcom6/disk/trud.html>. – Загл. с экрана.

Гончаров, М.В. Практическая реализация библиотечного интернет-комплекса: науч.-практ. пособие / М.В.Гончаров, К.А.Колосов. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2005. – 192 с.

ГОСТ 34.601-90 “Комплекс стандартов на автоматизированные системы. Автоматизированные системы. Стадии создания”. – Введ. 29.12.90. Взамен ГОСТ 24.601-86, ГОСТ 24.602-86. – М., 1997.

Григянец, Р.Б. Корпоративные библиотечные системы и технологии в Республике Беларусь / Р.Б.Григянец, Г.В.Макаревич // Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса: материалы конф. “Крым – 2009”. – М.: ГПНТБ России, 2009. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2009/disk/proceeding.html>. – Загл. с экрана.

Зайцева, Е.М. Лингвистическое обеспечение АБИС: шаги на месте и движение вперед в сравнении с другими информационными системами / Е.М.Зайцева // Науч. и техн. б-ки. – 2004. – № 2. – С. 5–9.

Земсков, А. И. Электронные библиотеки: учеб. пособие для студентов ун-тов и вузов культуры и искусств и других учеб. заведений / А.И.Земсков, Я.Л.Шрайберг. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: ГПНТБ России, 2004. – 130 с.

Ильина, С.В. Разработка национальной базы авторитетных данных в Беларуси / С.В.Ильина // Веснік Беларускага дзяржаўнага універсітэта культуры. – 2003. – № 2. – С. 106–110.

Ильина, С.В. Национальные особенности корпоративной базы данных авторитетных/нормативных записей библиотек Беларуси / С.В.Ильина, Л.Л.Бушило // Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса: материалы конф. “Крым – 2008”. – М.: ГПНТБ России, 2008. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2008/disk/proceeding.html>. – Загл. с экрана.

Скипор, И.Л. Лингвистическое обеспечение корпоративных библиотечно-информационных систем и сетей / И.Л.Скипор, Е.А.Сбитнева // Науч. и техн. б-ки. – 2004. – № 4. – С. 28–41.

Современные информационные технологии в Национальной библиотеке Беларуси: сб. ст. / Национальная библиотека Беларуси; сост. А.А.Шереметьева. – Мн., 2008. – 152 с.

Шрайберг, Я.Л. Основные положения и принципы разработки автоматизированных библиотечно-информационных систем и сетей: учеб.-практ. пособие / Я.Л.Шрайберг. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Либерия, 2001. – 102 с.

Яцевич, Н.А. Автоматизация библиотек: проблемы терминологии / Н.А.Яцевич // Науч. и техн. б-ки. – 2007. – № 2. – С. 50–54.

Яцэвіч, М.А. Карпаратыўныя бібліятэчныя сістэмы і іх роля ў фарміраванні інфармацыйных рэсурсаў Беларусі / М.А.Яцэвіч // Информационное обеспечение науки Беларуси: прошлое, настоящее, будущее. – Мн.: Нац. акад. наук Беларуси, 2003. – С. 42–50.

Дадатковая

Автоматизированная библиотечно-информационная система МГТУ имени Н.Э.Баумана / Г.В.Абрамов [и др.]. – М.: Изд-во МГТУ им. Н.Э.Баумана, 2007. – 49 с. – (Приоритетный национальный проект "Образование".)

Архипов, Д.А. Библиотечно-функциональный анализ отечественных автоматизированных библиотечно-информационных систем: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 05.25.03 / Д.А.Архипов. – М., 2008. – 16 с.

Вершинин, М.И. Электронный каталог: проблемы и решения / М.И.Вершинин. – СПб.: Профессия, 2007. – 231 с.

Воройский, Ф.С. Информатика. Энциклопедический систематизированный словарь-справочник: введение в современные информационные и телекоммуникационные технологии в терминах и фактах / Ф.С.Воройский. – М.: Физматлит, 2006. – 768 с.

Воройский, Ф.С. Основные требования к проектированию современных АБИС / Ф.С.Воройский // Науч. и техн. б-ки. – 2002. – № 11. – С. 52–68.

Гайдамакин, Н.А. Автоматизированные информационные системы, базы и банки данных. Вводный курс: учеб. пособие для вузов / Н.А.Гайдамакин. – М.: Гелиос АРВ, 2002. – 368 с.

Гнездилов, В.И. Организация внутрибиблиотечного пространства в условиях новых технологий: проблемы и решения (Опыт РГБ) / В.И.Гнездилов // Библиотековедение. – 2001. – № 5. – С. 39–42.

ГОСТ 34.602-89 “Комплекс стандартов на автоматизированные системы. Техническое задание на создание автоматизированной системы”. – Введ. 01.01.90. – М., 1990.

Григянец, Р.Б. Интегрированная библиотечная система с онлайн-доступом к информационным ресурсам / Р.Б.Григянец, Г.В.Макаревич // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества: труды конф. / 7-я междунар. конф. "Крым–2000", Судак, 8–16 июня 2000 г. – М.: ГПНТБ России, 2000. – Т. 1. – С. 133–138.

Концепция информационного взаимодействия библиотек Беларуси. – Мн.: Красико-Принт, 2001.– 35 с.

Нечипоренко, В.П. Избранные лекции по дисциплине “Информационные ресурсы и информационное обеспечение автоматизированных библиотечно-информационных систем”: для студентов ун-тов и вузов культуры и других учеб. заведений: специальность 052700 – библиотечно-информ. деятельность; специализация: компьютерн. технологии в библиотечн. и информ. системах / В.П.Нечипоренко, В.А.Цветкова, Я.Л.Шрайберг. – М.: [Б. и.], 2005. – 47 с.

Петров, В.Н. Информационные системы / В.Н.Петров. – СПб.: Питер, 2002. – 688 с.

Руководство по UNIMARC = UNIMARC Manual / Международная федерация библиотечных ассоциаций и учреждений (ИФЛА); пер. с англ. авт. коллективом под рук. А.И.Земскова, Я.Л.Шрайберга. – М.: ГПНТБ России, 1992. – 319 с.

Современные пользователи автоматизированных информационно-библиотечных систем: проблемы обслуживания, изучения и обучения: материалы 6-й и 7-й науч.-практ. конф. / Российская библиотечная ассоциация. – СПб.: Рос. нац. б-ка, 2006. – 175 с.

Степанов, А.Н. Информатика для студентов гуманитарных специальностей: учебник для вузов / А.Н.Степанов. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 608 с.

Столяров, Ю.Н. Библиотека: структурно-функциональный подход / Ю.Н.Столяров. – М.: Книга, 1981. – 255 с.

Сукиасян, Э.Р. Логика развития информационно-поисковых языков/ Э.Р.Сукиасян // Науч. и техн. б-ки. – 2004. – № 4. – С. 15–27.

Шрайберг, Я.Л. Принципы построения автоматизированных библиотечно-информационных систем и сетей: дис. в виде научного доклада на соиск. ученой степени докт. техн. наук / Я.Л.Шрайберг. – М.: ГПНТБ, 1999. – 40 с.

Яцэвіч, М.А. Да тэрмінасістэмы бібліятэчнай аўтаматызацыі / М.А.Яцэвіч // Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры. – 2002. – № 1. – С. 90–97.

Яцэвіч, М.А. Новыя тэндэнцыі ў развіцці электронных бібліятэк / М.А.Яцэвіч // Менеджмент библиотек учреждений образования: материалы ІУ Междунар. конф. (г. Витебск, 27–29 мая 2003 г.). – Витебск, 2003. – С. 145–149.

Яцэвіч, М.А. Рынак АБІС Беларусі: структурна-функцыянальны аналіз/ М.А.Яцэвіч // Бібліятэчны свет. – 2002. – № 3. – С. 35–40.

Яцэвіч, М.А. Электронная бібліятэка "Памяць Беларусі": да пытання стварэння/ М.А.Яцэвіч // Бібліятэчны свет. – 2002. – № 1. – С. 17–19.

Вучэбнае выданне

**АЎТАМАТЫЗАВАНЫЯ
БІБЛІЯТЭЧНА-ІНФАРМАЦЫЙНЫЯ СІСТЭМЫ**

*Тыпавая вучэбная праграма для вышэйшых навучальных устаноў
па спецыяльнасці 1-23 01 11 – Бібліятэказнаўства і бібліяграфія*

Рэдактар І.В.Смяян
Тэхнічны рэдактар Л.М.Мельнік

Падп. у друк 2010 г. Фармат 60 x 84 1/16.
Папера пісчая № 2. Ум. друк. арк. 1,1. Ул.-выд. арк. 0,74.
Тыраж экз. Заказ

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў.
220007, Мінск, вул. Рабкораўская, 17.
Ліцэнзія № 02330/0131818 ад 02.06.2006 г.

Надрукавана на рызографе
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.
220007, Мінск, вул. Рабкораўская, 17.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ